

The Role of Health in National Security and Sustainable Development Section 6: Psychological Health and Its Relationship with Sustainable National Security

Seyyed Yahya Safavi^{1*}, AhmadAli Noorbala², Mohammad Ali Mohagheghi³

¹ Professor in Political Geography, Imam Hossein University, Tehran, Iran

² Professor of Psychiatry, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

³ Professor of Surgical Oncology, Cancer Research Center, Cancer Institute, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Received: 8 January 2022 Accepted: 26 March 2022

Abstract

Background and Aim: Psychological security is under sustainable national security. There is a close relationship between comprehensive health, including the Psychological dimension, and national security. Mental (Psychological) aspects of Health and Security have been investigated in this study.

Methods: Library research method used in this study. The data analysis was qualitative and explanatory (causal), and interpretive.

Results: Mental security and mental health are necessary for each other. Providing, maintaining, and promoting mental health, in the context of the Islamic-Iranian model of progress, is possible in the following ways: Promoting moral and spiritual teachings; Consolidation of the family foundation; Eliminating the stressful factors from personal, family and social life; and Improvement of other mental health indicators.

Conclusion: Comprehensive health and sustainable security are two great divine blessings in human societies. Providing, maintaining and promoting mental health, in harmony with other dimensions of health, is a definite requirement and accompanied by sustainable national security and development.

Keywords: Security, Psychological Security, National Security, Health, Mental Health, The Mind.

* **Corresponding Author:** Seyyed Yahya Safavi
Address: Imam Hossein University, Tehran, Iran.
E-mail: yahyasafavi@gmail.com

نقش سلامت در امنیت و توسعه پایدار ملی بخش ششم: سلامت روانی و نسبت آن با امنیت پایدار ملی

سیدیحیی صفوی^{۱*}، احمدعلی نوربالا^۲، محمدعلی محقق^۳

^۱استاد جغرافیای سیاسی، دانشگاه امام حسین (ع)، تهران، ایران

^۲استاد روانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

^۳استاد جراحی، انستیتو کانسر، مرکز تحقیقات سرطان، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۰/۱۸ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۱/۰۶

چکیده

زمینه و هدف: امنیت روانی، در ذیل امنیت پایدار ملی قرار دارد و رابطه وثیق آن با سلامت همه‌جانبه، دربرگیرنده مبانی، اهداف، اصول و ارزش‌های ناظر بر سلامت روانی است. نسبت "سلامت روانی"، در "منظومه سلامت همه‌جانبه"، با "امنیت پایدار ملی" در این مطالعه بررسی و راهبردها و راهکارهای تحکیم و تعالی آن ارائه شده است.

روش‌ها: روش مطالعه، «کتابخانه‌ای» و تجزیه و تحلیل داده‌ها، «کیفی» و از نوع «تبیینی» (علی) و «تفسیری» است.

یافته‌ها: "امنیت روانی" و "سلامت روانی"، در الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت، لازم و ملزوم یکدیگر و تحکیم و تعمیق رابطه دوسویه آن‌ها، باعث پیشرفت و تعالی می‌باشد. سلامت روانی در منظومه سلامت همه‌جانبه، معنی و مفهوم پیدا می‌کند و هماهنگ با سایر ابعاد فیزیکی (جسمانی)، معنوی و اجتماعی سلامت، در امنیت ملی و توسعه پایدار جامعه، تأثیرگذار است. سلامت روان به معنی نبود بیماری روانی نیست بلکه به مفهوم درک فرد از توانایی‌های خویش برای مواجهه با تنش‌های عادی و روزمره زندگی، توانایی انجام کار مفید و مثبت و مؤثر و نیز توانایی مشارکت در جامعه خویش، تعریف می‌شود.

نتیجه‌گیری: سلامت (همه‌جانبه) و امنیت (پایدار) دو نعمت و ودیعه گرانبار و بی‌بدیل الهی، در جوامع انسانی هستند. تأمین، نگهداشت و ارتقای سلامت روانی (افراد و جامعه)، هماهنگ و متوازن با سایر ابعاد سلامت (جسمانی، معنوی، و اجتماعی)، لازمه قطعی و ملازم با امنیت پایدار ملی و پیشرفت در همه شئون جامعه اسلامی است.

کلیدواژه‌ها: امنیت، امنیت روانی، امنیت ملی، سلامت، سلامت روانی، روان.

* نویسنده مسئول: سیدیحیی صفوی

آدرس: دانشگاه امام حسین (ع)، تهران، ایران.

ایمیل: yahyasafavi@gmail.com

مقدمه

امنیت و سلامت، رابطه‌ای همه‌جانبه و تنگاتنگ دارند. پیامبر اکرم (ص) فرموده‌اند: «نِعْمَتَانِ مَجْهُولَتَانِ الْأَمْنُ وَالْعَافِيَةُ؛ دو نعمت است که ناشناخته است: امنیت و تندرستی (الخصال، شیخ صدوق، ج ۱، ص ۳۴)». این ارتباط دربرگیرنده همه ابعاد امنیت از سویی و همه ابعاد سلامت (جسمانی، روانی، معنوی و اجتماعی)، از جانب دیگر است. در خصوص ارتباط امنیت با بُعد روانی سلامت، مطالعات زیادی انجام شده است. ارتباط بین سلامت روانی با امنیت و توسعه پایدار، در این مطالعه مرور شده است.

امنیت، به معنی «دوری از هرگونه تهدید و نیز آمادگی برای رویارویی با خطرات است، مفهوم امنیت نسبی و دارای شدت و ضعف است، به این معنا که در برخی موقعیت‌ها (زمان و مکان‌های مختلف) در ذهن افراد ارتقا یا کاهش می‌یابد. امنیت از ضروری‌ترین نیازهای یک جامعه است (۱). تعریف فرهنگ لغات از امنیت، عبارت است از: در معرض خطر نبودن یا از خطر محافظت شدن (۲). امنیت همچنین عبارت است از: رهایی از تردید، آزادی از اضطراب و محافظت شدن. امنیت همچنین عبارت است از: رهایی از تردید، آزادی از اضطراب و بیمناکی و داشتن اعتماد و اطمینان موجه و مستند. امنیت، خواه فردی، ملی یا بین‌المللی، در زمره مسایلی است که انسان با آن مواجه می‌باشد. امنیت به صورت وسیع، در مفهومی به کار گرفته شده که به صلح، آزادی، اعتماد، سلامتی و دیگر شرایطی اشاره می‌کند که فرد و یا گروهی از مردم، احساس آزادی از نگرانی، ترس، خطر یا تهدیدات ناشی از داخل یا خارج را داشته باشند (۲).

امنیت پایدار همه‌جانبه است، متولیان آن علاوه بر سازمان‌های نظامی و قضایی، سایر سازمان‌ها و حتی مردم هستند و تمام آحاد جامعه را دربرمی‌گیرد. از ابعاد مهم آن، امنیت روانی است که لازمه آن برخورداری آحاد جامعه از سلامت همه جانبه، بویژه ابعاد غفلت شده آن (روانی - معنوی و اجتماعی) است.

سلامت روان به معنی نبود بیماری روانی نیست بلکه به مفهوم درک فرد از توانایی‌های خویش برای مواجهه با تنش‌های عادی و روزمره زندگی، توانایی انجام کار مفید و مثبت و مؤثر و نیز توانایی مشارکت در جامعه خویش، تعریف می‌شود. در همین راستا، ارتباط بین امنیت پایدار ملی و سلامت روان، در این بخش از مطالعه مرور شده است.

ادبیات نظری

جامعه سالم یکی از عوامل مؤثر در توسعه هر کشوری است. تأمین، نگهداشت و ارتقای سلامت روانی، در منظومه سلامت همه‌جانبه، موجبات ارتقای امنیت، افزایش بهره‌وری، افزایش بازدهی و پیشرفت پایدار را فراهم خواهد ساخت (۳).

امنیت، یکی از اساسی‌ترین نیازهای بشری است که در قرآن و روایات اسلامی، در کنار و ملازم با سلامت (همه ابعاد سلامت)

بیان شده است، که بر اهمیت و ضرورت وجود و تأمین و تأثیر آن در سایر شئون زندگی بشر، دلالت دارد.

سلامت روانی، بُعدی از سلامت همه جانبه است که موجب آسایش ذهنی، احساس خود توانمندی، و کفایت در به فعلیت درآوردن ظرفیت‌های عقلی و هیجانی می‌شود.

امنیت روان (امنیت ذهنی یا احساس امنیت درونی)، که هموارترین بستر رویش خلاقیت‌ها و نوآوری‌های ذهنی است، از بارزترین ویژگی‌های افراد خلاق و توانا است و از مؤثرترین شیوه‌های ترغیب افراد به تلاش جهت دستیابی به رشد و پیشرفت در سطوح مختلف فردی، خانوادگی، شغلی و اجتماعی است (۴).

شاخص‌های سلامت روانی، ابزار مناسب جهت پایش وضعیت و فرایندهای مرتبط با سلامت روان هستند و به منزله زبان واحد برای ارزشیابی و نظارت این بُعد از سلامت همه جانبه، مورد استفاده قرار می‌گیرند. معیارهای انتخاب شاخص‌های فوق از ویژگی‌هایی نظیر مناسب بودن برای سنجش سلامت روان، عملی بودن اطلاعات به دست آمده و در دسترس بودن اطلاعات مقایسه‌ای مربوط به مجموعه استانداردها برخوردار باشند. سایر مؤلفه‌های شاخص‌های سلامت روانی عبارتند از: اعتبار، پایایی، ویژه بودن، کاربردی بودن، واقع‌گرایی، مقرون به صرفه بودن، اخلاقی بودن، و مبتنی بر سند بودن (۳).

اهمیت و بار بیماری‌های روانی، در سلامت جامعه

بر پایه اظهار نظر سازمان جهانی بهداشت (۲۰۰۱) در سال ۱۹۹۰ میلادی از ده بیماری که بیشترین میزان ناتوانی را در جهان سبب شده‌اند، پنج مورد آن مربوط به بیماری‌های روانی است (افسردگی اساسی، سوءمصرف دارو و الکل، اختلال خلقی دو قطبی، اسکیزوفرن و اختلال وسواسی - اجباری). طبق پیش‌بینی‌های پژوهشگران بین‌المللی، بار اختلالات افسردگی، حوادث و سوانح، عوارض جنگ، خشونت و صدمه به خود، از سال ۱۹۹۰ تا سال ۲۰۲۰ به صورت نگران‌کننده‌ای افزایش یافته است (۵). طبق پیش‌بینی سازمان جهانی بهداشت، بار اختلال افسردگی از سال ۲۰۰۲ تا سال ۲۰۳۰ میلادی، در کشورهای توسعه‌یافته از رتبه چهارم به رتبه نخست و در کشورهای در حال توسعه از رتبه چهارم به رتبه دوم، پس از HIV/AIDS، خواهد رسید. همچنین بار بیماری دیابت که یک اختلال روان‌تنی است، از رتبه بیستم در سال ۲۰۰۲ به رتبه یازدهم در سال ۲۰۳۰ میلادی خواهد رسید (سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۰۸). در ایران بار بیماری‌های روانی و اختلال‌های روانی - رفتاری، پس از حوادث عمدی و غیرعمدی، رتبه دوم را در سال ۱۳۸۲ به دست آورده است (نقوی، ۲۰۰۷). این آمار از اهمیت توجه جهانی به سلامت روان در دهه‌های آینده حکایت می‌کند (۵).

در مطالعه سلامت روان در ایران در سال ۱۳۷۸، شیوع اختلالات روان در کل کشور ۲۱ درصد (۲۵/۹٪ زنان و ۱۴/۹٪ مردان)

تنگانگ دارد. بهداشت روانی افراد، خانواده‌ها و جامعه، به دلیل آثار محسوس و عینی، رابطه‌ای سریع‌تر و عمیق‌تر با امنیت و به تبع آن، پیشرفت جامعه، در بر دارد. بعضی از مهمترین چالش‌ها و عوامل زمینه‌ساز تهدید سلامت روانی افراد، خانواده‌ها و جامعه، به شرح زیر شناسایی و ارائه شده است. شایسته است، ذی‌نفعان و مسئولان، نسبت به رهیافت آن‌ها، تدابیر لازم را اتخاذ نمایند:

۱. آشنایی ناکافی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان سلامت و مردم، نسبت به اهمیت سلامت روان؛
۲. ضعف‌های نظام تعلیم و تربیت در انطباق آموزه‌های سلامت روان با فرهنگ بومی، و تبعیت افراطی از فرهنگ غربی؛
۳. غفلت‌های مهملک از نقش‌های تربیتی خانواده، مهد کودک، پیش دبستانی، و سایر مراحل آموزش و پرورش؛
۴. رواج "افراط و تفریط هیجانی" و غفلت از تعدیل و کنترل آن در نظام سلامت؛
۵. کاهش احساس امنیت و افزایش نگرانی از آینده؛
۶. قرار دادن "هویت ملی"، در مقابل "هویت دینی"، به جای تلاش برای تعامل و هم‌افزایی آن‌ها؛
۷. تبعیض در برخورداری از حقوق اساسی، بویژه حق بر سلامت؛
۸. کاستی‌های رفاه عمومی، مشکلات اقتصادی و معیشتی، تورم، گرانی، بی‌کاری و نظایر آن؛
۹. فراهم نبودن امکان ازدواج به‌هنگام جوانان؛
۱۰. وجود مفاسد اقتصادی از قبیل رانت، رشوه و اختلاس؛
۱۱. وجود و تأثیر منفی پدیده "خودشیفتگی فرهنگی"، به‌جای "واقع‌گرایی فرهنگی"؛
۱۲. رواج پدیده "خشونت کلامی"، به‌جای "گفتمان مؤدبانه و مشحون از احترام و امید"؛
۱۳. گفتارها، رفتارها و عملکردهای متناقض که موجب تضعیف اعتماد در جامعه می‌شوند؛
۱۴. تأثیرات منفی فضای مجازی رها شده و بی‌بند و بار بر ارکان سلامت روان، بویژه در کودکان و جوانان؛
۱۵. ضعف‌های نظام مشاوره روانشناسی و روانپزشکی و روانپزشکی؛

سلامت روان و امنیت در فرهنگ اسلامی

خداوند در قرآن کریم تنها راه رستگاری و سعادت انسان را در تزکیه و پالایش روان آدمی می‌داند و می‌فرماید: «قد افلح من زکّیها و قد خاب من دسیّها؛ هر کس نفس خود را از گناه پاک سازد، به یقین رستگار خواهد شد و هر کس آن‌را به کفر و گناه پلید گرداند، زیان کار خواهد گشت (سوره شمس)». امنیت در مفهوم کامل و جامع، از مهمترین و اساسی‌ترین نیازهای جامعه است. اگر امنیت نباشد، هیچ کاری حتی عبادت خداوند هم برای مردم امکان‌پذیر نیست. بنابراین، ضرورت وجود امنیت برای تداوم حیات جامعه و فعالیت‌های اقتصادی، علمی و اجتماعی مورد تأکید است (۱۱).

بوده است. این میزان در شهر تهران ۲۱/۵٪ بوده است (۵). روند اختلالات، طبق مطالعات بعدی رو به افزایش بوده است. بعضی واقعیت‌های نگران‌کننده سلامت روانی - اجتماعی در جامعه (۶):

- روند سوء مصرف مواد در ۲۰ سال منتهی به ۱۳۷۷، رشد بسیار نگران‌کننده داشته (۳ برابر نسبت به نرخ رشد جمعیت)؛
- علاوه بر اعتیاد، بیکاری، خشونت، بی‌اعتمادی اجتماعی، فقر اقتصادی، فساد، تبعیض اجتماعی، بی‌عدالتی در برخورداری از قدرت، نزول ارزش‌ها، افزایش جرایم، سیاست‌های اقتصادی نادرست، ترافیک، ناهنجاری‌های آموزش و پرورش، کم‌توجهی به حقوق شهروندی، و نابرابری در اجرای قانون، از مشکلات اجتماعی تأثیرگذار بر سلامت روان جامعه، شناخته شده‌اند (۷)؛
- در یک مطالعه مروری نظام مند اخیر مهم‌ترین تعیین‌کننده‌های سلامت روان در جامعه ایران به‌شرح زیر بوده‌اند (۸):
 - متغیرهای اجتماعی: حمایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، عملکرد خانواده، مشارکت اجتماعی و سرمایه اجتماعی؛
 - متغیرهای روانشناختی: احساس نا امنی، تجارب دردناک، و رضایت از زندگی؛
 - متغیرهای زمینه‌ای: پایگاه اقتصادی - اجتماعی، جنس، وضعیت تأهل، سن، درآمد، و تحصیلات؛
 - متغیرهای فرهنگی: دینداری، احساس انومی، و ارزش‌ها و هنجارها؛
- طبق آخرین یافته‌های پژوهشی سلامت روان در ایران، در جمعیت ۱۵ سال به بالا، که یک سال بعد از همه‌گیری کرونا انجام شده است، شیوع اختلالات روانی ۲۹/۷٪ بوده است. در این مطالعه، اختلال‌های روانی با جنسیت زن (۴۴-۲۲ ساله)، زندگی شهری، بی‌سوادی، و بیکاری مرتبط بود. این مطالعه خاطرنشان ساخت که اختلالات روانی در مقایسه با نتایج مطالعه قبلی (۲۰۱۵)، روند رو به افزایش داشته است (۸)؛ محققان خاطرنشان ساختند که اختلال‌های روانی، حاصل رویدادهای صرف نیستند، بلکه از تفاوت در توانایی‌های مردم، به‌واسطه جایگاه آن‌ها در جامعه، ناشی می‌شوند. آن‌ها پیشنهاد نموده‌اند که ارتباط بین ساختار و متغیرهای سیاسی (نظیر تبعیض، نابرابری و محرومیت و نظایر آن‌ها که به دولت و ساختار سیاسی جامعه برمی‌گردد) با سلامت روان، نیز در مطالعات بعدی مورد توجه قرار گیرد. توجه و تأکید بر "تعیین‌کننده‌های ساختاری سلامت روان" و اهتمام جدی به مقوله "حمایت اجتماعی با بهره‌گیری از ظرفیت مددکاری اجتماعی کشور"، نیز از پیشنهادهای این مطالعه است (۹).

بعضی زمینه‌های تهدیدکننده سلامت روان و تضعیف

کننده امنیت ملی (۱۰)

سلامت و همه ابعاد آن با امنیت و پیشرفت پایدار جامعه ارتباط

بعضی راهبردها و راهکارهای برگزیده معارف اسلامی

برای حفظ و تقویت سلامت روان (۱۲)

ایمان و تقوی (مصونیت بخشی دائمی با رعایت اوامر و بازداری از نواهی الهی)، که خصلت ریشه‌دار اولیای الهی است و طبق آموزه‌های قرآنی دچار ترس و اندوه نمی‌شوند. کسی که دوست خدا است، خداوند هم دوست اوست و کسی که خوف الهی دارد، خوف دیگری نخواهد داشت: «آگاه باشید که دوستان خدا هرگز هیچ ترسی (از حوادث آینده عالم) و هیچ حسرت و اندوهی (از وقایع گذشته جهان) در دل آن‌ها نیست. آنان که ایمان آورده‌اند و شیوه آنان پرهیزکاری است (آیات ۶۲ و ۶۳ سوره یونس)». پیامبر اکرم (ص) فرمودند: اولیای خدا سکوتشان ذکر است، نگاهشان عبرت، سخنشان حکمت و حرکتشان در جامعه، مایه برکت است (تفسیر صافی):

- ارتباط و تعامل با دیگران که موجب رشد عاطفه، ترغیب ایثار، رعایت منافع دیگران، تضعیف حالت‌های انفعالی نظیر نفرت و کینه توزی و ظلم و ستم، می‌شود. امام صادق (ع) ارتباط با دیگران را تأمین‌کننده عافیت و سلامت تمام امور آدمی معرفی فرموده است (بحارالانوار علامه مجلسی، ج ۷۴، ص ۲۷۷).
- حمایت اجتماعی، بویژه در مورد خویشاوندان: حامیان در جامعه با کمک‌های خود موجبات رشد و کمال دیگران را فراهم می‌سازند. امام علی (ع) در باره صله رحم فرموده است: «به خویشاوندان خود نیکی کن و بردباران ایشان را تعظیم کن، در مقابل بی‌خردان آنان بردباری نشان بده و برگرفتاران آنان آسان گیر، زیرا آنان بهترین حامیان تو به هنگام سختی‌ها، مشکلات و حتی خوشی‌ها و آسودگی‌ها خواهند بود (غررالحکم و دررالکلم، ترجمه حسین شیخ الاسلامی، ج ۲، حدیث ۲۴ ۵۸)؛
- کار و تلاش که ضامن سلامت فرد و جامعه است و قرآن مجید در اهمیت آن فرموده است: «و ان لیس للانسان الا ما سعی؛ انسان بدون کار و کوشش از چیزی بهره نمی‌برد (نجم، آیه ۳۹)». امام علی (ع) و سایر پیشوایان دین، که زاهدترین انسان‌های زمان خود بوده‌اند، در عین حال فعال‌ترین‌های مردم نیز بوده‌اند. امام کاظم (ع) در زمینه آثار تربیتی و روان شناختی کار می‌فرمایند: «انسان مؤمنی که از مردم قطع امید کند و از ثروتشان چشم ببوشد و به کار و شخص خود قانع باشد، روح جوانمردی و عزت دینی را در خود تقویت نموده است. چنین انسانی در نظر مردم بزرگ و بین خویشاوندان خود محترم و در محیط خانوادگی دارای هیبت و عظمت خواهد بود»؛
- تفریحات سالم که آموزه‌های مهم و اساسی در بهداشت و سلامت روحی و روانی است. همینطور از علل فرسودگی زودرس جسمانی و روانی افراد استفاده نکردن از تفریحات سالم است، زیرا پیامد فعالیت و کار مداوم، وارد آمدن فشار جسمی و روحی بر انسان است و باید در کنار کار و تلاش روزمره تقویت‌کننده‌هایی باشد که به فرد روحیه دهد و به او

آرامش بخشد. امام صادق (ع) فرموده‌اند «... سیره پیامبر اکرم (ص) این گونه بود که مزاح می‌کردند و با این کارشان می‌خواستند دیگران را خوشحال کنند (مکارم الاخلاق، رضی الدین طبرسی، ص ۲۱)»؛

- صبر و بردباری که بهره‌مندی از روحیه آن، از راهکارهای مقابله با آسیب‌های روحی و روانی در سختی‌ها و مصایب است و انسان را نیرومند، قابل اعتماد و متکی بر خویشتن می‌سازد. مهم‌ترین اثر صبر و بردباری، تأمین سلامت جسم و روح انسان است، زیرا صبر، انسان را از اقدام عجولانه و نامعقول باز می‌دارد و او را به تعقل و تأمل می‌کشانند و همین سبب می‌شود تا از بسیاری اقدامات که ضررهای جسمی و روحی جبران‌ناپذیری دارند، پیشگیری نماید. حضرت علی (ع)، صبر و استقامت را از جمله عوامل سلامت نفس دانسته، می‌فرمایند: «... صبر برای ایمان، همانند سر است برای انسان. بدنی که سر ندارد، فایده‌ای ندارد، همان گونه که در ایمان بدون صبر چیزی نیست (نهج البلاغه، کلمه قصار ۸۲). پیامبر اکرم (ص) فرموده‌اند: «من برانگیخته شدم تا کانون بردباری، معدن دانش و مسکن شکیبایی باشم (بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۴۲۳)»؛
- توکل که تکیه‌گاه مورد اعتماد برای جلوگیری از اضطراب و نگرانی انسان در زمان انجام کارهای مهم و سرنوشت‌ساز است. خداوند متعال در قرآن مجید فرموده است: «فاذا عزم فتوکل علی الله ان الله یحب المتوکلین؛ پس هنگامی که تصمیم بگیری که کاری را انجام دهی، بر خدا توکل کن، زیرا خداوند اعتمادکنندگان را دوست دارد (آل عمران، ۱۵۹)»؛ در فرهنگ اسلامی، تکیه کردن، دل بستن و اعتماد به غیر خدا، موجب یأس و دلسردی است؛
- امیدواری که از عوامل مهم و کارآمد در تربیت صحیح انسان است. امید در سلامت روانی انسان نقش مهمی بر عهده دارد و به زندگی معنا و مفهوم می‌بخشد و هنگام هجوم مشکلات، ناملایمات و اندوه‌ها از فروپاشی روانی انسان جلوگیری می‌کند و مانع چیره شدن یأس و دلسردی بر انسان می‌گردد. خداوند متعال در قرآن مجید درباره نهی از ناامیدی می‌فرماید: «قل یا عبادي الذین اسرفوا علی انفسهم لاتقنطوا من رحمۃ الله؛ ای بندگان من که برخود اسراف و ستم کرده‌اید، از رحمت خدا نومید نشوید (زمر، آیه ۵۳)»؛
- دعا و نیایش که وسیله تقرب انسان به خداوند است. خداوند در قرآن مجید می‌فرماید: «... ادعونی استجب لکم ...؛ مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم (غافر، آیه ۶۸)». امام صادق (ع) می‌فرماید: «دعا کن؛ زیرا شفای همه دردهاست». نیایش احساس مذهبی افراد را تقویت نموده و رابطه بین انسان با خدای خویش را مستحکم می‌سازد. انسان وقتی از دارنده تمام کمالات چیزی را طلب می‌کند و با او ارتباط برقرار می‌نماید،

اقدامات معتبر پیشگیری ثالثیه برای جلوگیری از ازمان

بیماری‌های روانی

- ارائه و تسهیل خدمات درمانی و مراقبت‌های ضروری مورد نیاز مبتلایان در قالب شبکه بهداشتی درمانی؛
- راه اندازی مراکز روزانه؛
- راه اندازی و ارائه برنامه‌های توانبخشی و کاردرمانی برای بیماران مبتلا به اختلالات روانی مزمن.

بحث

امنیت و همه ابعاد آن با سلامت و همه ابعاد آن رابطه‌ای تنگاتنگ و هم‌افزا دارند. ابعاد روانی، معنوی، فرهنگی و اعتقادی امنیت، بر بُعد مادی آن رجحان دارد. بر اساس اطلس سلامت روان، ۲۰۲۰ سازمان جهانی بهداشت، تنها ۲۵ درصد از اعضای این سازمان، سلامت روان را با سیستم‌های تعبیه شده برای مراقبت‌های بهداشتی ادغام کرده‌اند. این بدان معنا است که اکثریت قریب به اتفاق، تقریباً ۲۸۰ میلیون نفر در سراسر جهان، که از افسردگی رنج می‌برند، از تشخیص، درمان و مراقبت محروم مانده‌اند (۱۳).

سلامت روانی و تأمین، نگهداشت و ارتقای آن، مرهون وجود امنیت و ثبات و ارتقای آن می‌باشد. در آیه ۲۸ سوره مبارکه رعد چنین آمده است: «الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» (هدایت شدگان) کسانی هستند که ایمان آورده و دل‌هایشان به یاد خدا آرام می‌گیرد. بدانید که تنها با یاد خدا دل‌ها آرام می‌گیرد. ایمان به خداوند آثار معنوی فراوانی در بر دارد: بهجت، انبساط خاطر، خوش بینی به جهان، روشندلی، امیدواری و آرامش خاطر، بهبود روابط اجتماعی، و کاهش همه ناراحتی‌ها (۱۴). امنیت پایدار ملی موجب پیشرفت همه جانبه می‌شود. بر اساس معارف الهی، آرامش (سکینه) در پرتو ایمان حاصل می‌شود (توبه، ۲۶؛ فتح، ۴ و ۲۶). با ایمان اضطراب و بحران روحی و رنج درونی و رعب و وحشت از بین می‌رود. ایمان ضامن تأسیس و پایداری جامعه سالم است (الذاریات، ۵۶؛ اعراف، ۵۹ و ۶۵ و ۷۳ و ۸۵؛ هود، ۵۰ و ۶۱ و ۸۴؛ مؤمنون، ۲۳؛ نمل، ۴۵؛ عنکبوت، ۳؛ ...). امنیت پایدار ملی موجب پیشرفت همه‌جانبه می‌شود. بر اساس معارف الهی، آرامش (سکینه) در پرتو ایمان حاصل می‌شود (توبه، ۲۶؛ فتح، ۴ و ۲۶). با ایمان اضطراب و بحران روحی و رنج درونی و رعب و وحشت از بین می‌رود. ایمان ضامن تأسیس و پایداری جامعه سالم است (الذاریات، ۵۶؛ اعراف، ۵۹ و ۶۵ و ۷۳ و ۸۵؛ هود، ۵۰ و ۶۱ و ۸۴؛ مؤمنون، ۲۳؛ نمل، ۴۵؛ عنکبوت، ۳؛ ...).

در اندیشه امام خمینی(ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، فلسفه خلقت بشر و ارسال رسل (بعثت انبیا) و تشکیل اجتماعات سیاسی، تحقق امنیت معنوی (و روانی) است. در این دیدگاه، امنیت (و سلامت)، ابزارهایی برای تأمین هدفی ارزشمند هستند که همانا حفظ اسلام و تعالی انسان است. اگر بُعد اعتقادی و فرهنگی و معنوی (وروانی) در جامعه قوی باشد، تهدیدات اثری نخواهند

احساس لذت و سرور می‌کند و به‌عکس وقتی از غیر خدا چیزی را درخواست می‌کند، احساس ذلت و خواری می‌کند. راز و نیاز علاوه بر رفع اندوه و غم، باعث اطمینان قلب و قدرت روحی می‌شود و از نظر روان‌شناختی آثار متعددی در روان آدمی نظیر رهایی از تنهایی و بیگانگی، روشن‌دلی، کاهش ناراحتی، نشاط، پرورش تمرکز ذهن، برخورداری از لذات معنوی و خروج از غفلت، و نظایر آن، در بر دارد.

ارتقای سلامت روان افراد، خانواده‌ها و جامعه با رویکرد

پیشگیری (۱۰)

تأمین، حفظ، ارتقاء و اصلاح سلامت روان، مرهون اقدامات پیشگیرانه در سطوح اول، دوم و سوم است که به‌صورت اجمال در فرازهای ذیل پیشنهاد شده است:

اقدامات معتبر پیشگیری اولیه به‌منظور جلوگیری از

بروز اختلالات روان

- گسترش کمی و کیفی مراکز روانشناسی و مشاوره سلامت روان در شبکه بهداشتی درمانی کشور؛
- اتخاذ تدابیر برای کاهش تنش‌های فردی و اجتماعی؛
- افزایش مستمر سرمایه اجتماعی (مشارکت، اعتماد، همدلی، وفاق ملی و ...)
- افزایش مستمر سرمایه روان‌شناختی (امیدواری، خوش‌بینی، خودکارآمدی و تاب‌آوری)؛
- آموزش مهارت‌های زندگی (مدیریت استرس، مدیریت خشم، مهارت‌های ارتباطی و ...)
- ارتقای جنبه‌های معنوی افزایش‌دهنده سلامت روان (نظیر توکل، توسل، دعا و نیایش و ...)
- سایر اقدامات معتبر مبتنی بر شواهد برای پیشگیری از بروز اختلالات روان؛

اقدامات معتبر پیشگیری ثانویه به منظور اصلاح، حفظ

و ارتقای سلامت روان

- اقدامات و تدابیر برای جلوگیری از شیوع اختلالات روان در جامعه نظیر غربالگری اختلالات روانی؛
- ساماندهی مراقبت‌ها و خدمات سلامت روان در شبکه بهداشتی درمانی کشور؛
- گسترش مراقبت‌ها و خدمات سلامت روان در جامعه؛
- تدارک اقلام دارویی و تجهیزات پزشکی مورد نیاز سلامت روانی در جامعه؛
- انگ‌زدایی از اختلالات روانی و تشویق و تسهیل مراجعه به روانشناس و روانپزشک؛
- پوشش بیمه‌ای خدمات (روانشناسی، روانپزشکی، مشاوره، روان‌درمانی و ...)

امنیت و سلامت همه‌جانبه (جسمانی، روانی، معنوی و اجتماعی)، با یکدیگر رابطه تنگاتنگ دارند. بر اساس معارف الهی و قرآنی، هرگونه و هر مرتبه از امنیت، و هر میزان و هر مرتبه از سلامت، در نهایت در ایمان و اعتقادات معنوی و الهی ریشه خواهد داشت. متقابلاً هرگونه ناامنی در هر عرصه‌ای، در ضعف ایمانی یا صفات متقابل ایمان، مانند شرک، کفر، ظلم، استکبار و نظایر آن، ریشه دارد. با شناخت و نهادینه‌سازی الزامات و کارکردهای امنیت و سلامت و همه ابعاد مرتبط و بویژه ابعاد روانی، معنوی و اجتماعی، در مجموعه معارف الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت، موجبات ایجاد جامعه‌ای امن و سالم، فراهم و به نوبه خود موجبات پیشرفت را تأمین و تضمین خواهد ساخت (۱۵).

تضاد منافع: بدین وسیله نویسندگان تصریح می‌نمایند که هیچ‌گونه تضاد منافی در مطالعه حاضر وجود ندارد.

منابع

1. Ashuri D. Political encyclopaedia. 16th edition. Morvarid Publication, Tehran; 2008. pp. 38.
2. Mirarab M. A look at the concept of security. Political Science. 2000;3(9):133-42. [In Persian]
3. Mohamadi K, Ahmadi K, Fathi-Ashtiani A, Azad Fallah P, Ebadi A. Dimensions of conceptual framework of mental health indicators. Journal of Research in Behavioural Sciences. 2013;11(5):484-91. [In Persian]
4. Shams Moorkani G, Mokhtari S, Armandei M. A study of the relationship between silence climate, psychological safety, and silence behavior of employees. The Journal of New Thoughts on Education. 2017;13(2):7-24. [In Persian] doi:10.22051/JONTOE.2017.11675.1462
5. Noorbala AA. Psychosocial health and strategies for improvement. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology. 2011;17(2):151-6. [In Persian]
6. Noorbala AA, Bagheri Yazdi SA, Asadi Lari M, Vaez Mahdavi MR. Mental health status of individuals fifteen years and older in Tehran-Iran (2009). Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology. 2011;16(4):479-83. [In Persian]
7. Rafiei H, Madani-GHahfarokhi S, Vameghi M. Priorities of Social Problems in Iran. Iranian Journal of Sociology. 2008;9(1, 2):151-60.
8. Noorbala AA, Maleki A, Yazdi SA, Faghihzadeh E, Hoseinzadeh Z, Hajibabaei M, et al. Survey on mental health status in Iranian population aged 15 and above one year after the outbreak of COVID-19 disease: A population-based study. Archives of Iranian Medicine. 2022;25(4):201-8. doi:10.34172/aim.2022.35
9. Tavakkol M, Ekhlesi E, Rasoulinejad SP. Systematic review of studies on the determinants of mental health in Iranian society. Exploration case: Internal scientific research articles 1399-1385. Research Journal on Social Work. 2022;7(3):1-46.
10. Advocacy paper: Maintaining and promoting mental health of the society, especially in critical

داشت. حتی اگر امنیت مادی (و سلامت جسمانی) افراد از بین برود، آن‌ها احساس ناامنی نمی‌کنند، زیرا هدف و غایت نهایی پابرجاست. در بررسی سیره زندگی ایثارگران، این معنا به عیان ثابت شده است. این انسان‌های والا، با وجود رنج و مرارت ناشی از آسیب‌دیدگی‌های جسمانی، از سطح بالایی از سلامت روانی و معنوی برخوردارند. تأکید و تصریح مقام معظم رهبری در بند ۳ سیاست‌های کلی سلامت کشور (بند۳- ارتقای سلامت روانی جامعه با ترویج سبک زندگی اسلامی- ایرانی، تحکیم بنیان خانواده، رفع موانع تنش‌آفرین در زندگی فردی و اجتماعی، ترویج آموزش‌های اخلاقی و معنوی و ارتقای شاخص‌های سلامت روانی) مؤید اهمیت این موضوع در ارتقای سلامت جامعه است.

نتیجه‌گیری

- situations. Iranian Journal of Culture and Health Promotion. 2022;6(3):389-91. [In Persian]
11. Abdollahi M. The strategy of the supreme leader in matching security and national interests with Islamic unity in line with spiritual health of the society. Islamic Life Style. 2022;6(1):250-5. [In Persian]
 12. Nasaji Zavareh E. Mental health from the perspective of religious teachings. Pasdar Islam. 2018. No 329. [In Persian]
 13. Corporates social responsibility base: the role of mental health in sustainable development. 2021. [In Persian] Available from: <https://www.csrir.com>
 14. Paryad R, Selahshuri A, Paryad F. Explaining the health and psychological security of human in the Quran. National Health Conference According to the Quran; 2016. [In Persian]
 15. Shafiey Nia MS, Farsi MR. The role of security in the Iranian Islamic model of progress (with emphasis on spirituality). National Security. 2020;10(35):265-90. [In Persian]